

کشف تصادفی اطلاعات در استفاده از شبکه‌های اجتماعی و ارتباطی اینترنتی

مطالعه‌ی موردی: دانشجویان دانشگاه شیراز

زاهد بیگدلی

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی

استاد گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شیراز

فرزانه عقیقیان*

دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز

کارشناس مسئول امور پژوهشی دانشگاه شیراز

پذیرش: ۹۵/۹/۲۱

دریافت: ۹۵/۶/۲۴

چکیده:

این پژوهش به بررسی کشف تصادفی اطلاعات در استفاده از فناوری‌های اجتماعی و ارتباطی اینترنتی در میان دانشجویان دانشگاه شیراز می‌پردازد. پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی است و به لحاظ تجزیه و تحلیل سؤالات پژوهش توصیفی - تحلیلی می‌باشد. برای انجام این پژوهش از روش پیمایشی و از ابزار پرسشنامه استفاده شد. جامعه‌ی پژوهش تمام دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده-های علوم انسانی و مهندسی دانشگاه شیراز شامل ۳۴۳۴ نفر بود. نمونه‌گیری به روش تصادفی ساده انجام گرفت که بر اساس جدول کرجسی و مورگان^۱ حجم نمونه ۳۴۶ نفر تعیین شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری علوم اجتماعی نسخه‌ی ۲۱ انجام گرفت. یافته‌ها نشان داد میزان استفاده‌ی پاسخگویان از منابع اینترنتی بیش‌تر از حد متوسط است. همچنین بیشتر آنان فناوری‌های اجتماعی و ارتباطی اینترنتی را ابزاری مفید برای کسب اطلاعات و مواجهه‌ی تصادفی با اطلاعات می‌دانند. بیشتر

فصلنامه علمی پژوهشی
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
شاپا(چاپی) ۸۲۲۳-۲۲۵۱
شاپا(الکترونیکی) ۸۲۳۱-۲۲۵۱
نمایه در SCOPUS و LISA و ISC
<http://jlist.irandoc.ac.ir>
دوره XX | شماره X | صص XX-XX
۱۳XX X

نوع مقاله: پژوهشی

به این مقاله به شکل زیر استناد کنید:

دورن متن:

(بیگدلی و عقیقیان، زودآیند)

در فهرست منابع:

بیگدلی، زاهد؛ عقیقیان، فرزانه زودآیند... کشف

تصادفی اطلاعات در استفاده از شبکه‌های

اجتماعی و ارتباطی اینترنتی (مطالعه‌ی موردی:

دانشجویان دانشگاه شیراز). پژوهشنامه پردازش و

مدیریت اطلاعات. (دسترسی در

<http://Jipm.irandoc.ac.ir>

(روز/ماه/سال)

پاسخگویان اطلاعاتی را که به صورت تصادفی کسب می‌کنند در انجام فعالیت‌های مختلف استفاده و ذخیره می‌کنند و یا به اشتراک می‌گذارند. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت، فناوری‌های اجتماعی و ارتباطی اینترنتی ابزاری مفید برای دستیابی به اطلاعات هدفمند و همچنین کسب غیر هدفمند اطلاعات هستند. کسب تصادفی اطلاعات نوعی فراهم‌آوری اطلاعات است که در ردیف اطلاع‌یابی هدفمند قرار دارد. اطلاعات به دست آمده به صورت اتفاقی در اشتراک دانش سودمند است، همچنین می‌تواند مسیر کاربر را تغییر دهد، او را به سمت یک ایده‌ی جدید هدایت نماید و در حل مشکلات یاری دهد.

کلیدواژه‌ها: شبکه‌های اجتماعی، شبکه‌های ارتباطی اینترنتی، کشف تصادفی اطلاعات، رویارویی اطلاعاتی

*پدیدآور رابط fafif@rose.shirazu.ac.ir

۱. مقدمه و بیان مسئله

ظهور عصر اطلاعات از عظیم‌ترین چالش‌هایی است که امروزه جوامع مختلف را تحت تأثیر قرار داده است. رشد غیر قابل پیش‌بینی اطلاعات و فناوری‌های مربوط به ذخیره، سازماندهی، بازیابی و دسترسی به اطلاعات دگرگونی‌های فراوانی ایجاد کرده است (هاشمیان و همکاران، ۱۳۹۲ نقل در نظری و اگزام^۱، ۲۰۰۶). جستجوی اطلاعات از موضوعات مهم و اساسی در حوزه‌ی طراحی، راه‌اندازی، سازماندهی و بهینه‌سازی سامانه‌های اطلاعاتی است و دقت در ماهیت و سرشت آن می‌تواند به ارائه‌ی مناسب خدمات اطلاعاتی بیانجامد (پروینی و جلالی دیزجی، ۱۳۸۹). از مفاهیم مرتبط با اطلاعات رفتار اطلاعاتی است که به واسطه‌ی آن نیاز به اطلاعات مرتفع می‌شود. بر اساس جدیدترین دیدگاه از رفتار، رفتار اطلاعاتی را می‌توان به عنوان چیزی که توسط گزینه یا ژنتیک^۲ شکل می‌گیرد تصور نمود، که توسط عوامل محیطی، فرهنگی و رشدی تحت تأثیر است (اسپینک^۳، ۲۰۱۰). جوهر و هسته‌ی اصلی و هدف غایی

1.Exam

2. Genetics

رفتار اطلاعاتی و اطلاع‌یابی دستیابی به اطلاعات است، تمام تلاش‌های بشر را در طول تاریخ و در دوران تکامل وی می‌توان مرهون دستیابی بشر به اطلاعات دانست (بیگدلی و شاهینی، ۱۳۹۳).

رفتار اطلاعاتی شامل چهار مرحله‌ی نیاز اطلاعاتی، اطلاع‌جویی، اطلاع‌یابی و استفاده از اطلاعات است، در مرحله‌ی سوم رفتار اطلاعاتی یعنی اطلاع‌یابی که تلاشی آگاهانه برای کسب اطلاعات است و فراهم‌آوری هدفمند اطلاعات را در بر می‌گیرد، برخی رفتارهای غیر ارادی یا انفعالی در مواجهه با اطلاعات وجود دارد که فراهم‌آوری فرصت‌طلبانه‌ی^۱ اطلاعات نامیده می‌شود. از کودکی تا بزرگسالی انسان‌ها درگیر رفتار اطلاعاتی یا توانایی برای یافتن، گردآوری، سازماندهی و استفاده از اطلاعات هستند. انسان‌ها از مزایای رفتار اطلاعاتی خود بر اساس فعالیت روزانه لذت می‌برند، اما آن‌ها با چالش‌هایی که این رفتارهای اطلاعاتی ایجاد می‌کند نیز مواجه می‌شوند، این چالش‌ها شامل مشکلات ذاتی بسیاری در مورد شیوه‌ی دستیابی به اطلاعات، یافتن محل اطلاعات در میان انبوه منابع، شیوه‌ی سازماندهی اطلاعات به دست آمده و نحوه‌ی بکارگیری اطلاعات برای اهداف مختلف است (اسپینک، ۲۰۱۰). اطلاع‌یابی شامل تلاش آگاهانه برای کسب اطلاعات، رفتارهای غیر ارادی یا انفعالی و رفتارهای هدفمند که در بر گیرنده‌ی جستجو نیست، نیز می‌باشد. گاهی اوقات بدون این که اطلاعات مورد جستجو قرار گیرد با آن مواجه می‌شویم. در زمینه‌ی جستجوی اطلاعات برخی از پژوهشگران تصور می‌کنند که جستجوی اطلاعات کنش ارادی است یعنی برای این که جست و جوی اطلاعات رخ دهد فرد باید به طور آگاهانه و فعالانه در جست و جوی اطلاعات باشد، در حالی که برخی دیگر امکان انتقال غیرارادی اطلاعات را ممکن می‌دانند، مانند زمانی که ما متوجه داده در محیط می‌شویم. چنین مواجهه‌ی تصادفی با اطلاعات می‌تواند با یک علاقه‌ی از پیش شکل گرفته بروز دهد یا باعث پیدایش علاقه‌ی جدید شود (کیس^۲، ۲۰۰۷).

3. Spink

4. Providing Opportunistic

1. Case

با ظهور فناوری‌های مهم اطلاعاتی و تحولات بنیادین در چرخه‌ی سنتی اطلاعات بسترهای جدیدی جهت تولید و استفاده از اطلاعات پدید آمده که این امر خود رفتارهای اطلاعاتی کاربران را تحت تأثیر قرار داده است. اگر کاربران بدانند که شیوه‌ی دسترسی تصادفی به اطلاعات روشی مؤثر در پاسخ به نیازهای اطلاعاتی است قادر خواهند بود به اطلاعات دقیق، روزآمد و مرتبط با موضوع مورد درخواست دست یابند. اردلز^۱ بیان داشت ما نه تنها زمانی که با یک روش سازمان یافته در جستجوی اطلاعات هستیم به اطلاعات دست می‌یابیم بلکه اغلب اکتشافات در هنگام انتخاب فرصت‌های غیر منتظره توسط انسان اتفاق می‌افتد. وی به کشف تصادفی پنی‌سیلین^۲ استناد کرده است و اصطلاح متصور برای این فرایند یعنی یافتن تصادفی بعضی چیزها را کشف فرصت‌طلبانه‌ی اطلاعات می‌داند (اردلز، ۲۰۱۰).

"رویارویی اطلاعات"^۳ به عنوان نوع خاصی از کسب فرصت‌طلبانه‌ی اطلاعات است و به صورت یک نمونه کشف تصادفی اطلاعات در حین جستجوی فعالانه برای اطلاعاتی دیگر تعریف می‌شود. اردلز و چندین مؤلف دیگر همچون ویلیامسون^۴ (۱۹۹۸) و تامز^۵ (۲۰۰۰) توجه خود را به کسب فرصت‌طلبانه‌ی اطلاعات معطوف داشته‌اند زیرا در محیط امروزی که از اطلاعات و فناوری‌های گسترده‌ی لازم برای پردازش و دسترسی به اطلاعات اشباع است، این روش به رفتاری شایع و متداول بدل شده است. رویارویی اطلاعات و روش‌های تکاملی برای مطالعه‌ی آن زمینه‌هایی از کسب فرصت‌طلبانه‌ی اطلاعات را که هنوز به طور کامل بررسی نشده‌اند، کسب اطلاعات و به طور کلی رفتار و نظریه‌های اطلاعاتی را ترسیم می‌کند. همچنین این نظریه، نظریه‌هایی مانند اصل کمترین کوشش، رفتار اطلاعاتی زندگی روزمره، مدیریت اطلاعات شخصی و پردازش چندگانه در رفتار اطلاعاتی را غنا می‌بخشد (فیشر، اردلز و مک-کچنی، ۲۰۰۵). منظور از رویارویی اطلاعاتی، دسترسی اتفاقی و پیش‌بینی نشده به اطلاعاتی است که برای کاربر مفید است اما او فعالانه در جست و جوی آن نبوده است. فاستر و فورد^۶

-
2. Erdelez
 3. Penicilin
 4. Information encountering
 5. Williamson
 1. Toms
 2. Foster & Ford
 3. fortuitous

(۲۰۰۳) بخشی از نظریه‌ی "رویارویی اطلاعاتی" را با عنوان "جستجوی نیکبختانه"^۱ معرفی کردند، هدف هر دو نظریه تأکید بر این واقعیت است که تمام اطلاعات مورد نیاز کاربران در فرایند خطی و مستقیم جست و جوی منابع برایشان فراهم نمی‌شود، بلکه بخشی از آن که حتی می‌تواند بخش مهم و کلیدی نیز باشد ممکن است کاملاً تصادفی در اختیار کاربران قرار گیرد بی‌آنکه آنان فعالانه به جست و جوی آن پرداخته باشند (فیشر، اردلز و مک‌کچنی^۲، ۲۰۰۵). فعالیت یا استعداد رویارویی تصادفی با اطلاعات مرتبط خوش‌اقبالی^۳ یا غیر مترقبگی نامیده می‌شود (فاستر و فورد، ۲۰۰۳). خوش‌اقبالی در معرض‌گیری تصادفی یا غیر مترقبه با اطلاعات که به نیاز قبلی مربوط می‌شود و در مورد موضوع مورد علاقه کنجکاوی برمی‌انگیزد خواننده می‌شود (اردلز، ۲۰۰۵).

از اهداف اصلی فناوری‌ها در محیط‌های اطلاعاتی و به طور کلی اینترنت، خلق و فراهم‌سازی موقعیت‌ها و شرایط مطلوب برای جستجوی آسان‌تر و دسترسی سریع‌تر کاربران به اطلاعات مرتبط است. فناوری‌های اجتماعی و ارتباطی اینترنتی امکان مواجهه‌ی تصادفی با اطلاعات و اشتراک اطلاعات را بیشتر می‌کنند. حوزه‌ی پژوهش کتابداری و اطلاع‌رسانی طی چند سال گذشته به طور فزاینده‌ای بر رفتار اطلاع‌یابی کاربران متمرکز شده است (بهزادی، ۱۳۹۱)، به نقل از هنستروم^۴، ۲۰۰۳ و تاکنون تحقیقات زیادی در خصوص شیوه‌ی جستجوی اطلاعات، ارزیابی نیازهای اطلاعاتی، مجراهای دستیابی به اطلاعات و منابع اطلاعاتی، رفتارهای متفاوت کاربران در جستجو و تعامل با پایگاه‌ها و شبکه‌های اطلاعاتی در زمینه جستجوی اطلاعات در اینترنت در داخل و خارج از کشور صورت گرفته است و از مهارت‌هایی که اخیراً مورد بحث قرار گرفته است کشف تصادفی اطلاعات است. حجم فزاینده‌ی اطلاعات و افزایش تعداد تولیدکنندگان اطلاعات از مهم‌ترین عواملی هستند که باعث پیچیدگی بازیابی اطلاعات می‌شوند. بنابراین،

4. Fisher, Erdelez & Mckechnie

5. serendipity

6. Heinstrom

مهارت‌هایی لازم است که بتوان از میان انبوه اطلاعات موجود به مفیدترین و مناسب‌ترین آن‌ها دسترسی پیدا کرد (داورپناه، ۱۳۸۸).

فراگیری رسانه‌های اجتماعی و حجم عظیم اطلاعات در عصر حاضر مواجهه با اطلاعات را به موضوعی مهم تبدیل کرده است. بنابراین، باید در جست و جوی روش‌های تازه‌ای برای مدیریت اطلاعاتی باشیم که به طور اتفاقی با آن‌ها مواجه می‌شویم (فیشر، اردلز و مک‌کچنی، ۲۰۰۵). هدف از مطالعات رفتار اطلاعاتی این است که کاربران با کسب مهارت‌هایی از اضطراب و نگرانی خود در مواجهه با حجم عظیم اطلاعات بکاهند. همچنین این مطالعات به طراحی ابزارهایی کمک می‌کند که در استفاده‌ی بهینه از فناوری‌های موجود و کسب اطلاعات به کاربران کمک کند. امروزه فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی با زندگی افراد عجین شده است و در زندگی روزمره کاربرد فراوان دارد. با توجه به این که در محیطی مملو از اطلاعات به سر می‌بریم، بنابراین بازیابی اطلاعات و دست یافتن به اطلاعات مفید در چنین شرایطی با چالش مواجه است و باید به دنبال راه‌هایی بود که بتوان مفیدترین و مناسب‌ترین اطلاعات را با صرف وقت و هزینه کمتر به دست آورد. در پژوهش حاضر کشف تصادفی اطلاعات به عنوان یکی از راه‌های دسترسی به اطلاعات مفید و مناسب مورد بررسی قرار گرفته است. بنابراین، به بررسی کشف تصادفی اطلاعات به عنوان نوعی فراهم‌آوری اطلاعات در استفاده از فناوری‌های اجتماعی و ارتباطی اینترنتی در میان دانشجویان دانشگاه شیراز پرداخته می‌شود.

۲. پیشینه‌های پژوهش

بررسی متون نشان می‌دهد که در حوزه‌ی رفتار اطلاعاتی هم در خارج و هم در ایران پژوهش‌های زیادی صورت گرفته است که بیشتر آن‌ها بر اطلاع‌یابی کاربران متمرکز بوده است و اطلاع‌یابی هدفمند را مد نظر قرار داده‌اند. در زمینه‌ی کشف تصادفی اطلاعات به عنوان شاخه‌ای از رفتار اطلاعاتی در خارج پژوهش‌های قابل توجهی صورت گرفته است که کشف تصادفی اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی را مورد بررسی قرار داده‌اند. در این میان می‌توان به پژوهش‌های اردلز (۱۹۹۷، ۲۰۰۰، ۲۰۰۴، ۲۰۱۰)، تامز (۲۰۰۰)، کامپوس و دوفیگیردو^۱ (۲۰۰۱)، فاستر و فورد (۲۰۰۲)، لو^۲ (۲۰۱۲)، هوزثون^۳ (۲۰۱۵) به عنوان نمونه‌ای از پژوهش‌های انجام شده

-
1. Compos & De Figuerredo
 2. Lu
 3. Ho Geun

در خصوص اطلاع‌یابی غیرهدفمند اشاره کرد. اما در ایران پژوهش‌های انجام شده در زمینه‌ی اطلاع‌یابی غیرهدفمند بسیار محدود است. در سال ۱۳۹۱ منصوریان مصاحبه‌ای با ساندا اردلز^۱ استاد علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه "میسوری"^۲ آمریکا انجام داد که با عنوان "رویکردها و روندهای جاری در مطالعات رفتار اطلاعاتی" در مجله‌ی "کتاب ماه کلیات" به چاپ رسیده است. اردلز در این مصاحبه ضمن پرداختن به تعریف رفتار اطلاعاتی، پیوند میان حوزه رفتار اطلاعاتی با رشته‌های دیگر و فواید مطالعات رفتار اطلاعاتی، به بیان اهمیت رسانه-های اجتماعی در تبادل اطلاعات پرداخت و همچنین فراگیری رسانه‌های اجتماعی را عاملی مؤثر در توجه به کشف فرصت‌طلبانه‌ی اطلاعات یا مواجهه با اطلاعات عنوان کرد. سپس قهرمانیان (۱۳۹۳) در پایان‌نامه‌ی خود به بررسی هر یک از ابعاد اطلاعات رویارویی شده در تجربه‌ی کشف تصادفی اطلاعات در میان کارمندان شرکت کالای الکتریک پرداخت. وی با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده ۱۳۲ نفر از کارکنان را انتخاب کرد و به منظور بررسی تجربه‌ی شخصی کاربران از کشف تصادفی اطلاعات از پرسشنامه‌ی شش بخشی محقق ساخته استفاده نمود. یافته‌ها نشان داد که میزان عوامل مستعدکننده‌ی کشف تصادفی اطلاعات، میزان استفاده کاربران از بسترها یا منابع زمینه‌ساز کشف تصادفی اطلاعات و همچنین انواع اطلاعات غیرمنتظره‌ی یافت شده توسط کاربران بیش از حد متوسط بود. همچنین اکثر کاربران تجربه‌ای از کشف تصادفی اطلاعات را داشتند، آنان اطلاعاتی را که به صورت تصادفی با آن برخورد می‌کردند اکثراً برای نیازهای اطلاعاتی آینده ذخیره می‌کردند.

در زمینه‌ی کشف تصادفی اطلاعات در خارج، اردلز پژوهش‌های قابل توجهی انجام داده است. او در سال ۱۹۹۷ اصطلاح رویارویی اطلاعاتی را وارد متون رفتار اطلاعاتی کرد. اردلز در سال ۲۰۰۰ در مقاله‌ای با عنوان "رویارویی با اطلاعات در محیط وب" ویژگی‌های اینترنت و وب را به عنوان محیط‌های رویارویی اطلاعات مورد توجه قرار داد و بیان کرد غنای اطلاعات وب و سهولت دستکاری اطلاعات الکترونیکی شاید مسئله‌ی رویارویی اطلاعاتی را مهم‌تر جلوه دهد. پژوهشی دیگر در این زمینه توسط اردلز و ریوکس^۳ (۲۰۰۰) انجام شد. آنان

4.Sanda Erdelez

5 . Missouri

2. Erdelez & Rioux

استفاده از رویارویی اطلاعاتی در محیط وب را برای سایر افراد سودمند یافتند. همچنین رویارویی اطلاعات را به عنوان نوع خاصی از کسب فرصت طلبانه‌ی اطلاعات دانستند و آن را به صورت یک نمونه‌ی کشف تصادفی اطلاعات در حین جستجوی فعالانه برای اطلاعاتی دیگر تعریف کردند. اردلز در مدل مفهومی که از رفتار اطلاعاتی ترسیم نموده است کسب فرصت-طلبانه‌ی اطلاعات را به عنوان نوعی از فراهم‌آوری اطلاعات می‌داند که از لحاظ سلسله‌مراتبی جایگاهی مشابه اطلاع‌یابی هدفمند دارد.

فاستر و فورد (۲۰۰۳) در مقاله‌ای با عنوان "خوش‌اقبالی و اطلاع‌جویی: یک مطالعه‌ی تجربی" به بررسی نقش خوش‌اقبالی در رفتار ۴۵ دانشجو پرداختند و دریافتند که بعضی افراد ممکن است به صورت خوش‌اقبالی تحریک شوند یا با اطلاعات بیشتر رویارو شوند. ماهیت مفهوم خوش‌اقبالی به عنوان یک پدیده در متون اطلاع‌جویی و باز تعبیری از آن ناشی از شرایط و سیاست‌ها به عنوان یک هدف و یک جزء غیرهدفمند از اطلاع‌جویی در ارتباط با کسب دانش است. اردلز (۲۰۰۴) در مقاله‌ای با عنوان "رویارویی اطلاعاتی در کنترل محیط تحقیق" بیان کرد پژوهش‌های تجربی در خصوص کسب فرصت‌طلبانه‌ی اطلاعات برای هر دو یعنی کاربر اطلاعات و پژوهشگران دارای ابهام و مشکلاتی هست. وی رویارویی با اطلاعات را نوع خاصی از کشف تصادفی اطلاعات دانست، یعنی این که کاربران اطلاعات در طول جستجو برای اطلاعات در مورد موضوعی تصادفاً با اطلاعات جالب دیگر مربوط به موضوع برخورد می‌کنند. اردلز در تحقیقات اولیه روی رویارویی اطلاعاتی چارچوب مفهومی ارائه کرد که رویارویی اطلاعاتی را به عنوان توقف فعالیت‌های اطلاع‌جویی عنوان می‌کرد. به منظور بررسی رویارویی اطلاعاتی در رفتار اطلاعاتی کاربران، اعمال کاربران در طول یک حادثه‌ی رویارویی اطلاعاتی مورد کنترل قرار گرفت. وی تجربیات شرکت‌کنندگان در طول بازیابی اطلاعات را گزارش کرد تا چالش‌های موجود مورد بررسی و تجربیات حاصل را برای مطالعات تجربی آینده در خصوص کسب فرصت‌طلبانه‌ی اطلاعات به اشتراک بگذارد.

در زمینه‌ی خوش‌اقبالی و اهمیت آن آندره^۱ (۲۰۰۷) بیان داشت خوش‌اقبالی در تاریخ علم دارای سنتی طولانی است و در بسیاری از اکتشافات مهم نقش قابل توجهی ایفا کرده است. دانشمندان علوم کامپیوتر^۲ نقش خوش‌اقبالی در کشف اطلاعات را ارزش‌گذاری کرده‌اند و برای طراحی سیستم‌هایی تلاش کرده‌اند که خوش‌اقبالی را تشویق کند. وی بیان داشت پژوهش‌های اولیه روی یک جنبه از خوش‌اقبالی متمرکز بود که "شانس رویارویی" نام داشت. او هدف از پژوهش‌های این حوزه را نه تنها بررسی خوش‌اقبالی، بلکه افزایش فرصت‌های ایجاد خوش‌اقبالی دانست. لو (۲۰۱۲) در پایان‌نامه‌ی خود به بررسی کشف تصادفی اطلاعات بر روی کاربران وب اجتماعی پرداخت. وی بیان داشت با افزایش فناوری‌های شبکه‌های اجتماعی و کاربران آنلاین^۳، کشف تصادفی اطلاعات افزایش می‌یابد. هدف از پایان‌نامه‌ی او توصیف موقعیت‌هایی بود که رفتارهای کشف تصادفی اطلاعات را در میان کاربران ابزارهای اجتماعی مبتنی بر وب شرح دهد. بر این اساس به ویژگی‌های کشف تصادفی اطلاعات در وب اجتماعی و دیدگاه کاربران درباره‌ی کشف تصادفی اطلاعات پرداخت این پژوهش با روش ترکیبی انجام شد. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از نظرسنجی، سیاهه‌ی واریسی و مصاحبه انجام شد. جامعه‌ی پژوهش ۴۵ نفر از افراد دانشگاهی بودند که در نهایت بر روی ۱۳ نفر آن‌ها مصاحبه‌ی عمیق انجام شد. نتایج نشان داد کاربران شبکه‌های اجتماعی را به عنوان یک محیط مفید برای کشف تصادفی اطلاعات عنوان کردند. همچنین کشف تصادفی اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی تعدادی ویژگی‌های منحصر به فر دارد و تحت تأثیر کاربر، انگیزش (محرک)، مفهوم، رفتار اطلاعاتی، نیاز اطلاعاتی و اطلاعات است.

در پژوهشی دیگر هوژتون (۲۰۱۵) به بررسی "خوش‌اقبالی: تأثیر ویژگی‌های تکنولوژیکی وب‌سایت‌های اجتماعی" پرداخت. وی بیان داشت از کاربردهای وب‌سایت‌ها^۴ این است که کاربر اغلب با اطلاعات با ارزشی از طریق تصادفی، اتفاقی یا کشف از روی خوش‌اقبالی یا غیر مترقبه مواجهه می‌شود. تحقیقات اولیه نشان داده است که خوش‌اقبالی می-

1. Andre
2. Computer
1. Online
2. Website

تواند به حل یک مشکل، تولید یک ایده خلاق و ایجاد یک محصول جدید کمک کند چون منجر به یک جهش عقلانی می‌شود. همچنین تکنولوژی جستجوی کاربر را تحت تأثیر خوش-اقبال قرار می‌دهد. پناهی، واتسون و پارتریج^۱ (۲۰۱۵) در مقاله‌ای با عنوان "رویارویی اطلاعات در رسانه‌های اجتماعی و اشتراک دانش" تأثیر رسانه‌های اجتماعی در حمایت از رویارویی اطلاعات را مورد بررسی قرار دادند. آنان بیان داشتند افراد هنگام مرور اطلاعات دیگر با اطلاعات مفید و جالب روبرو می‌شوند، همچنین رویارویی اطلاعاتی منجر به تولید دانش می‌شود و اشتراک دانش را تسهیل می‌کند. آنان برای این که رویارویی با اطلاعات در رسانه‌های اجتماعی را بهتر درک کنند به مطالعه‌ی ۲۴ پزشک که کاربران فعال رسانه‌های اجتماعی بودند پرداختند و شش بعد اطلاعات رویارویی شده در استفاده از رسانه‌های اجتماعی را مورد بررسی قرار دادند و نشان دادند در استفاده از رسانه‌های اجتماعی رویارویی با اطلاعات ایجاد می‌شود، همچنین دانش ضمنی یا مفهومی تولید و دانش به اشتراک گذاشته می‌شود. بررسی پژوهش‌های انجام شده در زمینه‌ی کشف تصادفی اطلاعات نشان داد ویژگی‌های محیط اینترنت و وب و رسانه‌های اجتماعی محیطی مناسب برای رویارویی با اطلاعات و کشف تصادفی اطلاعات است. یعنی رویارویی با اطلاعات از روی خوش‌اقبال و کشف اطلاعات به صورت غیرمترقبه و پیش-بینی نشده می‌تواند در خلق ایده‌های جدید و رفع مشکلات مؤثر باشد.

۳. ضرورت و هدف

حجم عظیم و روزافزون اطلاعات دسترسی به اطلاعات را با چالش مواجه کرده است. بنابراین به منظور دسترسی به اطلاعات مفید و مناسب ارائه‌ی راهکارهایی که برطرف کننده و یا کم کننده این چالش‌ها باشد، بسیار مؤثر است. در رویارویی با اطلاعات با سه عنصر کاربر، محیط اطلاعاتی و اطلاعات و ویژگی‌های این عناصر مواجه می‌شویم. محیط اینترنت و وب و شبکه‌های اجتماعی بستر مناسبی برای رویارویی با اطلاعات و کشف تصادفی اطلاعات است. بنابراین مطالعه‌ی دیدگاه کاربران در دسترسی تصادفی به اطلاعات در استفاده از شبکه‌های اجتماعی حائز اهمیت است. بر این اساس پرسش‌های زیر مطرح می‌شود.

3. Panahi, Watson & Partridge

۴. پرسش‌های پژوهش

۱. میزان استفاده از منابع اینترنتی توسط دانشجویان دانشکده‌های علوم انسانی و مهندسی دانشگاه شیراز چه قدر است؟
۲. میزان استفاده از سرویس‌های ارتباطی اینترنتی توسط دانشجویان دانشکده‌های علوم انسانی و مهندسی دانشگاه شیراز چه قدر است؟
۳. دیدگاه دانشجویان دانشکده‌های علوم انسانی و مهندسی دانشگاه شیراز نسبت به فناوری‌های اجتماعی و ارتباطی اینترنتی به عنوان ابزاری جهت دسترسی تصادفی به اطلاعات چگونه است؟
۴. ویژگی‌های دسترسی تصادفی به اطلاعات در استفاده از فناوری‌های اجتماعی ارتباطی اینترنتی از دید دانشجویان دانشکده‌های علوم انسانی و مهندسی دانشگاه شیراز چگونه است؟

۵. روش پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی است. به لحاظ تجزیه و تحلیل سؤالات پژوهش توصیفی - تحلیلی می‌باشد. برای انجام این پژوهش از روش پیمایشی و از ابزار پرسشنامه استفاده شد. با توجه به این که پژوهش در این زمینه تنها یک مورد انجام شده بود و دسترسی به پرسشنامه‌ی استفاده شده در آن پژوهش ممکن نبود. بنابراین از پرسشنامه‌ی لو (۲۰۱۲) که در پایانامه‌ی خود با عنوان "کشف تصادفی اطلاعات بر روی کاربران وب اجتماعی" تهیه کرده بود، استفاده شد. به منظور دستیابی به یک پرسشنامه‌ی فارسی مناسب برای ارزیابی کشف تصادفی اطلاعات در میان کاربران شبکه‌های اجتماعی به ترجمه و بومی‌سازی آن اقدام شد، سپس اعتبار و پایایی این پرسشنامه مشخص شد. جهت تعیین روایی صورتی پرسشنامه از نظر افراد متخصص و اساتید مجرب در رشته‌ی علم اطلاعات و دانش‌شناسی و حوزه‌ی علوم اجتماعی متخصص در حوزه‌ی شبکه‌های اجتماعی استفاده شد (پنج نفر در حوزه‌ی علم اطلاعات و دانش‌شناسی و ۵ نفر در حوزه‌ی علوم اجتماعی) و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ ۸۸/۰۰ تعیین شد. پرسشنامه شامل سه بخش متشکل از سؤالات باز و بسته بود. بخش اول ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شامل چهار سؤال بود. بخش دوم شامل سه سؤال که به صورت

طیف لیکرت^۱ (هرگز تا همیشه) شامل ۴۲ گویه بود و بخش سوم دیدگاه‌های کلی در مورد دریافت اطلاعات از طریق فناوری‌های اجتماعی که در ۹ سؤال شامل تعدادی گویه گنجانده شده بود. جامعه‌ی پژوهش تمام دانشجویان تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری) دانشکده‌های علوم انسانی و مهندسی دانشگاه شیراز بود که متشکل از نه دانشکده بودند و تعداد آن‌ها در زمان انجام پژوهش (نیمسال اول تحصیلی ۹۵-۹۴) ۳۴۳۴ نفر بود. نمونه‌گیری به روش تصادفی ساده انجام گرفت که بر اساس جدول کرجسی و مورگان حجم نمونه ۳۴۶ نفر تعیین شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی جهت تنظیم جداول توزیع فراوانی استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری علوم اجتماعی "spss" نسخه‌ی ۲۱ تجزیه و تحلیل شد.

۶. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان

طبق آمار به دست آمده از اداره‌ی آموزش دانشگاه از ۳۴۳۴ نفر دانشجوی تحصیلات تکمیلی تعداد ۲۴۹۲ نفر یعنی بیش از ۷۰٪ در مقطع کارشناسی ارشد مشغول به تحصیل بودند. در حالی که نزدیک به ۹۰٪ پاسخگویان دانشجویان کارشناسی ارشد بودند. شاید علت این تفاوت حضور کمتر دانشجویان مقطع دکتری در هنگام گذراندن دوره‌ی پژوهشی در سطح دانشگاه باشد. بیشتر پاسخگویان مجرد بودند. تعداد دانشجویان شاغل بسیار کم و حدود ۸٪ بود. تعداد پاسخگویان پسر بیشتر از دختر بود و بیش از ۷۰٪ دانشجویان در سنین ۲۰ تا ۲۵ سال قرار داشتند.

۷. یافته‌ها

در بخش یافته‌ها به ویژگی‌های آماری داده‌ها پرداخته می‌شود و استدلال در خصوص دستاورد پژوهش در بخش بحث و نتیجه‌گیری بیان می‌شود. همان‌طور که از پرسش اول انتظار می‌رود در ابتدا این پژوهش مشخص می‌کند که "میزان استفاده از منابع اینترنتی توسط پاسخگویان چه قدر است؟" برای پاسخ به این پرسش میزان استفاده از منابع اینترنتی در قالب طیف لیکرت ۵ تایی (هرگز تا همیشه) محاسبه شد. همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود بیش از ۷۵٪ پاسخگویان همیشه و یا بیشتر اوقات از منابع اینترنتی استفاده می‌کنند.

¹ Likert

جدول ۱. میزان استفاده از منابع اینترنتی

میزان استفاده	فراوانی	درصد
همیشه	۱۴۸	۴۲٫۸٪
چندین بار در یک روز (اغلب اوقات)	۱۱۳	۳۲٫۷٪
چندین بار در یک هفته (بعضی اوقات)	۵۵	۱۵٫۹٪
چندین بار در یک ماه (خیلی کم)	۲۷	۷٫۸٪
هرگز	۳	۰٫۹٪

پرسش دوم این پژوهش این بود که "میزان استفاده از سرویس‌های ارتباطی اینترنتی توسط پاسخگویان چه قدر است؟" برای این منظور ۴۲ فناوری اجتماعی و ارتباطی اینترنتی در نظر گرفته شد و میزان استفاده از هر کدام بر مبنای طیف لیکرت ۵ تایی (هرگز تا همیشه) تعیین شد. جدول ۲ میزان استفاده از هر یک از سرویس‌های فناوری‌های اجتماعی و ارتباطی اینترنتی را نشان می‌دهد. طبق آمار ارائه شده در جدول شبکه‌های اجتماعی واتس‌آپ^۱ و تلگرام^۲ و اینستاگرام^۳، پست الکترونیکی جی‌میل^۴ و دانش‌نامه‌ی اینترنتی ویکی‌پدیا بیشترین استفاده را داشتند.

جدول ۲. میزان استفاده از سرویس‌ها

سرویس‌ها	میانگین	سرویس‌ها	میانگین
وبلاگ خودم	۱٫۵۱	اسکایپ	۱٫۷۱
وبلاگ دیگران	۱٫۵۹	تویتر	۱٫۴۷
ابزارهای بوک‌مارک	۱٫۷۲	ویکی‌پدیا	۲٫۳۵
دراپ‌باکس	۱٫۹۵	یوتیوب	۲٫۰۳

1. WhatsApp
2. Telegram
3. Instagram
4. Gmail

۱,۹۶	گوگل بلاس	۲,۴۵	ای میل یاهو
۲,۵۶	اینستاگرام	۲,۶۶	جی میل
۲,۰۴	پینترست	۲,۱۶	ایمیل دانشگاهی و سازمانی
۳,۰۴	واتس اپ	۲,۰۴	فیس بوک
۳,۰۲	تلگرام	۱,۱۰	فلیکر
۱,۹۳	وایبر	۱,۵۶	گوگل داکس
۱,۸۸	لاین	۱,۸۷	گوگل درایو
۱,۶۵	ویمو	۱,۴۱	هنگاوت
۰,۷۳	فوراسکوئر	۱,۶۲	مسنجر فیس بوک
۰,۳۳	سوارم	۱,۵۱	ياهو مسنجر
۱,۰۵	ساند کلاد	۰,۵۶	شلفاری
۰,۴۴	فیس نما	۰,۵۰	لایبرری تینگ
۱,۱۲	کلوب	۱,۱۸	گودریدز
۱,۹۳	آپارات	۱,۶۱	لینکداین
۰,۷۰	لنزور	۱,۸۶	لیست های ای میلی
۱,۱۷	زینگ	۱,۶۹	فوروم ها
۳,۱۷	سایر	۱,۳۳	پادکست ها

گام بعدی این بود که " دیدگاه کاربران نسبت به فناوری های اجتماعی و ارتباطی اینترنتی به عنوان ابزاری جهت دسترسی تصادفی به اطلاعات مشخص شود. یافته های حاصل از دیدگاه کاربران نسبت به مواجهه تصادفی با اطلاعات نشان داد، میانگین رتبه ای (برای داده های ترتیبی چون فاصله ی گزینه ها واقعی نیست و متغیرها ترتیبی است از عنوان میانگین رتبه ای استفاده کرده ایم). که بیانگر نگرش پاسخگویان نسبت به پدیده ی کشف تصادفی اطلاعات می باشد بالاتر از حد متوسط است. با توجه به میزان نمره گذاری گویه ها (بین ۱ تا ۴) میانگین ریاضی این نمرات ۵/۲ می باشد و این متغیر یعنی دیدگاه کاربران نسبت به مواجهه تصادفی از میانگین ریاضی یا واقعی بالاتر است، یعنی اکثر پاسخگویان فناوری های اجتماعی ارتباطی و اینترنتی را ابزاری مفید برای کسب اطلاعات و مواجهه تصادفی با اطلاعات می دانستند. همچنین میانگین رتبه ای به دست آمده نشان داد، تعداد افرادی که اینترنت را منبع اصلی کسب اطلاعات عنوان کرده اند، بالاتر از حد متوسط (۲,۵) است.

به منظور دست یافتن به دیدگاه‌های کلی در مورد دریافت اطلاعات از طریق فناوری‌های اجتماعی و ارتباطی اینترنتی پرسشی کلی به این صورت مطرح شد که " ویژگی‌های دسترسی تصادفی به اطلاعات در استفاده از فناوری‌های اجتماعی ارتباطی اینترنتی از دید کاربران چگونه است؟ " بدین منظور چگونگی استفاده از اطلاعاتی که کاربران به صورت تصادفی کسب می‌کنند، جدیدترین تجربه پاسخگویان در مواجهه تصادفی با اطلاعات مفید و مناسب‌ترین ابزار به منظور دسترسی تصادفی به اطلاعات از نظر پاسخگویان مشخص شد. جدول ۳ چگونگی برخورد کاربران با اطلاعاتی که به طور تصادفی به دست آورده‌اند را نشان می‌دهد. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود تعداد بسیار کمی از پاسخگویان استفاده‌ی خاصی از اطلاعاتی که به صورت غیر هدفمند با آن مواجهه می‌شوند نمی‌کنند و بیشتر افراد اطلاعاتی را که به صورت اتفاقی کسب می‌کنند در انجام فعالیت‌های مختلف استفاده می‌کنند و یا آن اطلاعات را ذخیره می‌کنند و یا با دیگران به اشتراک می‌گذارند.

جدول ۳. نحوه‌ی استفاده از اطلاعات تصادفی

نحوه استفاده	فراوانی	درصد
استفاده در زمینه فعالیت دانشگاهی	۱۳۸	۳۹,۹٪
استفاده در زمینه مسایل و کارهای روزمره	۱۴۳	۴۱,۳٪
استفاده در زمینه فعالیت‌های کاری	۹۲	۲۶,۶٪
ذخیره برای استفاده آتی	۱۴۸	۴۲,۸٪
اشتراک‌گذاری با دیگران	۱۳۸	۳۹,۹٪
بدون استفاده خاص	۴۶	۱۳,۳٪

طبق آمار ارائه شده در جدول ۴ بیش از ۸۰٪ پاسخگویان مواجهه‌ی تصادفی با اطلاعات را حداقل در یک ماه گذشته داشته‌اند و آن را به یاد دارند.

جدول ۴. جدیدترین زمان مواجهه‌ی تصادفی با اطلاعات

نحوه استفاده	فراوانی	درصد
امروز	۹۸	۲۸,۳٪
دیروز	۴۹	۱۴,۲٪
در طول یک هفته گذشته	۹۴	۲۷,۲٪

در طول یک ماه گذشته	۴۴	۱۲,۷٪
به یاد نمی‌آورم	۶۱	۱۷,۶٪

همان‌گونه که در جدول ۵ ملاحظه می‌شود بیش از نیمی از پاسخگویان سایت گوگل را مناسب‌ترین ابزار برای دسترسی تصادفی به اطلاعات می‌دانند. سپس به ترتیب شبکه‌های اجتماعی تلگرام، واتس‌اپ، اینستاگرام و سایت ویکی‌پدیا را ابزاری مناسب برای مواجهه‌ی تصادفی با اطلاعات عنوان کردند.

جدول ۵. ابزار مواجهه با اطلاعات تصادفی

ابزار	فراوانی	درصد
سایت گوگل	۱۹۳	۵۵,۸٪
سایت ویکی‌پدیا	۳۶	۱۰,۴٪
تلگرام	۸۹	۲۷,۲٪
واتس‌اپ	۸۱	۲۳,۴٪
اینستاگرام	۳۸	۱۱٪
سایر ابزارها	۴۹	۱۴,۲٪

در مورد ذخیره کردن یا به اشتراک گذاری اطلاعات تصادفی حدود ۷۰٪ پاسخگویان اطلاعاتی را که به صورت اتفاقی به دست می‌آوردند ذخیره می‌کنند و یا آن را با دیگران به اشتراک می‌گذارند.

۸. بحث و نتیجه‌گیری

فراهم‌آوری فرصت‌طلبانه‌ی اطلاعات شاخه‌ای از فراهم‌آوری اطلاعات است که در رأس آن رفتار اطلاعاتی قرار دارد. گسترش روزافزون اطلاعات و ویژگی‌های محیط‌های الکترونیکی اهمیت دست یافتن به اطلاعات به صورت تصادفی و غیرهدفمند را دوچندان می‌کند. اردلز (۲۰۰۰) غنای اطلاعات وب و سهولت دستکاری اطلاعات الکترونیکی را عاملی مهم در اهمیت مسئله‌ی مواجهه‌ی اطلاعات دانست. هوژتون (۲۰۱۵) نیز وب‌سایت‌ها را محیط‌های با ارزشی جهت مواجهه‌ی افراد با اطلاعات عنوان کرد. همان‌گونه که یافته‌ها نشان می‌دهد،

تعداد زیادی از دانشجویان استفاده فراوان از منابع اینترنتی دارند و از انواع سرویس‌های فناوری-های اجتماعی و ارتباطی اینترنتی استفاده می‌کنند. آنان این سرویس‌ها را ابزاری مفید در کسب تصادفی اطلاعات دانستند و این نوع دسترسی را تجربه کرده‌اند. همچنین بیشتر اطلاعاتی را که به صورت اتفاقی به دست می‌آوردند ذخیره می‌کردند یا با دیگران به اشتراک می‌گذاشتند و یا ضمن ذخیره‌ی این اطلاعات آن را با دیگران به اشتراک می‌گذاشتند. قهرمانیان (۱۳۹۳) نیز بیان کرد اکثر کاربران تجربه‌ای از کشف تصادفی اطلاعات را داشتند و اطلاعاتی را که به صورت تصادفی با آن برخورد می‌کردند برای نیازهای اطلاعاتی آینده ذخیره می‌کردند. پناهی و همکاران (۲۰۱۵) نیز رویارویی با اطلاعات را در ابزارهای اجتماعی بررسی کردند و تسهیل اشتراک دانش هنگام مواجهه با اطلاعات را عنوان کردند. همچنین نتیجه‌ی دیگری که به دست آمد این بود که اغلب پاسخگویان با اطلاعات به صورت اتفاقی مواجهه شده بودند و تجربه‌ی این مواجهه را به خاطر داشتند. بنابراین فناوری‌های اجتماعی و ارتباطی اینترنتی علاوه بر این که بستر مناسبی برای دستیابی کاربران به اطلاعات است، در دسترسی اتفاقی کاربران به اطلاعات سودمند است. اطلاعاتی که به صورت اتفاقی کسب می‌شود می‌تواند مسیر کاربر را تغییر دهد و او را به سمت یک ایده‌ی جدید هدایت کند که موجب موفقیت کاربر در کسب اطلاعات می‌شود. همچنین اطلاعات به دست آمده به صورت تصادفی در انجام فعالیت‌های گوناگون و اشتراک دانش مؤثر است.

۹. پیشنهادهای پژوهشی

- پیشنهاد می‌شود با انجام پژوهش‌هایی در خصوص کشف تصادفی اطلاعات و انتشار نتایج آن از طریق رسانه‌های چاپی و اینترنتی و توسط کتابداران و متخصصان شاغل در مراکز اطلاع‌رسانی، استفاده کنندگان منابع اینترنتی و شبکه‌های اجتماعی در خصوص اهمیت اطلاعاتی که به صورت اتفاقی کسب می‌گردد آگاه شوند.

۱۰. پیشنهادهای کاربردی

- برنامه‌نویسان سایت‌ها، شبکه‌های اجتماعی و موتورهای جستجو امکاناتی جهت دسترسی تصادفی و یا دسترسی از روی خوش‌شانسی در برنامه‌های نوشته شده تعبیه کنند.
- پیشنهاد می‌شود دسترسی تصادفی به اطلاعات در مراکز اطلاع‌رسانی توسط متخصصان این حوزه و از طریق آگاهی‌رسانی به مراجعان تشویق شود و آموزش داده شود.

فهرست منابع

- اسپینک، آماندا. ۲۰۱۰. رفتار اطلاعاتی: یک غریزه تکاملی. ترجمه‌ی زاهد بیگدلی و فاطمه رفیعی‌نسب. ۱۳۹۲. تهران: نشر کتابدار.
- بهزادی، حسن. ۱۳۹۱. تأملی بر نقش باورهای معرفت‌شناختی در بازیابی اطلاعات و رفتار. فصلنامه‌ی نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی ۱(۲): ۷۰-۵۹.
- بیگدلی، زاهد، و شبنم شاهینی. ۱۳۹۳. پیچیدگی و تکامل مفاهیم اطلاعات و رفتار اطلاعاتی. تعامل انسان و اطلاعات ۱(۳): ۱۹۰-۱۸۳.
- پروینی، زهره، و علی جلالی‌دیزجی. ۱۳۸۹. رفتار اطلاع‌یابی و وب جهانی: بررسی رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه رازی در محیط وب. فصلنامه دانش‌شناسی (علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و فناوری اطلاعات) ۳(۱۱): ۳۱-۱۸.
- داورپناه، محمدرضا، شعله ارسطوپور، عاطفه شریف، حیدر مختاری، و حسین مرادی‌مقدم. ۱۳۸۸. رفتار اطلاعاتی انسان. تهران: دبیزش.
- فیشر، کرن‌ای، ساندا اردلز، و لین مک‌کچنی. ۲۰۰۵. نظریه‌های رفتار اطلاعاتی. ترجمه‌ی فیروزه زارع فراشبندی، محسن حاجی‌زین‌العابدینی، غلام حیدری، و لیلا مکتبی‌فرد. ویراسته‌ی زاهد بیگدلی. ۱۳۸۷. تهران: نشر کتابدار.
- قهرمانیان، پروین. ۱۳۹۳. کشف تصادفی اطلاعات در رفتار اطلاعاتی کارمندان شرکت کالای الکترونیک. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه بیرجند، دانشکده‌ی علوم تربیتی و روانشناسی، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی.

کیس، دونالد. ۲۰۰۷. جستجوی اطلاعات، بررسی تحقیقات درباره‌ی اطلاعاتی، نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاعاتی. ترجمه‌ی زاهد بیگدلی. ۱۳۹۳. اهواز: انتشارات دانشگاه شهید چمران.

منصوریان، یزدان. ۱۳۹۱. رویکردها و روندهای جاری در مطالعات رفتار اطلاعاتی. در مصاحبه‌ای با پروفیسور ساندا اردلز. کتاب ماه کلیات ۱۶(۳): ۴-۷.

هاشمیان، محمدرضا، محمد جنتی کیا، و علیرضا هاشمیان. ۱۳۹۲. مهارت‌های اطلاع‌یابی در پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته‌ی موجود در کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی در بین دستیاران دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مدیریت اطلاعات سلامت ۲۹: ۱۰۱-۱۰۸.

Andre, P & Schraefel, M.C & Teeran, J & Dumais, S.T. 2007. Discovery is never by chance: designing for (un) serendipity. Of the seranth ACM conference on 2007. Dl. Acm. Org.

Erdelez, S. 2000. Towards understanding information encountering on the Web. *American Society for Information Science*, 37(1): 363-371.

Erdelez, S. 2004. Investigation of information encountering in the controlled research environment. *Information Processing & Management* 40(6): 1013-1025.

Erdelez, S. 2010. Opportunistic discovery of information. International workshop, Campus MU.

Erdelez, S. & Rioux, K. 2000. Sharing information encountered for others on the Web. *The New Review of Information Behavior Research* 1: 219-233.

Foster, A & Ford, N. 2003. Serendipity and information seeking: an empirical study. *Journal of Documentation* 59(3): 321-340.

Ho Geun, L. 2015. Serendipity: The effect of technological features in social curation websites. *Information Systems Review* 17(2): 133-154.

Lu, J. C. 2012. Accidental discovery of information on the user- defined social web: a mixed-method study. doctoral dissertation. University of Pittsburg. School of Information Science.

Panahi, S., & Watson, J., & Patridge, H. 2015. Information encountering on social media and tacit knowledge sharing. *Journal of Information Science* 15: 1-12.

Accidental Discovery of Information in Using of Social Networks and Online Communication, A Case Study: Shiraz University Students

Zahed Bigdeli, PhD in Knowledge and Information, Professor, Shahid Chamran University, Library and Information Science Department, bigdelizahed20@gmail.com

Farzaneh Afifian, PhD Candidate in Knowledge and Information Sciences, Shahid Chamran University and Research Expert university of shiraz, fafif@rose.shirazu.ac.ir.

Abstract

Purpose: This research aims to investigate accidental discovery of information in using of social networks and online communication in Shiraz University.

Methodology: This is an applied research that uses descriptive analytical techniques. In order to determine the validity of the questionnaire the comments of a number of experts and professors were asked, and by using Cronbach's Alfa its reliability(.88) was determined. The research population consisted of 3434 students of the faculty of Humanities and Engineering.. A sample of 346 students were randomly selected for the research, based on the Krejcie-Morgan sampling table. The collected data were imported to SPSS version 21, and analyzed based on descriptive statistics.

Findings: Results show that the respondents were using resources more than average. They also know Social Networks and Online Communication a useful tool for purposeful gathering and accidental exposure to information. The majority of respondents use information gathered accidentally in their various activities, and store or share it.

Conclusion: Social technologies and online communication are useful tools to achieve the targeted information and also to obtain untargeted information. Accidental discovery is an information gathering method equal to targeted information-seeking. Obtained information by accident is useful in the sharing of knowledge. It can also change the user path, guide him towards a new idea and assist in solving problems.

Keywords: Accidental discovery of information, Information encountering, Online communication networks, Serendipity, Social networks.

